

Araştırma Makalesi

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Basamaklarına Göre Soru Sorma Becerilerinin İncelenmesi

The Investigation of Questioning Skills According to Cognitive Steps of Renewed Bloom Taxonomy in Social Studies Teacher Candidates

Sibel Işık MERCAN

Dr. Öğr. Üyesi Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Türkçe ve Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü,

Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Kütahya, Türkiye

sibel.mercan@dpu.edu.tr

<https://orcid.org/000-0001-5174-5692>

Makale Gönderme Tarihi	Revizyon Tarihi	Kabul Tarihi
31.01.2019	20.02.2019	28.02.2019

Öz

Bu araştırma, coğrafya konuları ile ilgili üst düzey soru sorma becerilerini ortaya koymak amacıyla sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklem yönteminin seçildiği bu çalışmada araştırma verileri 2018-2019 iki farklı eğitim fakültesinde 4. sınıf Sosyal Bilgiler Eğitimi Programına devam eden gönüllü öğrencilerden toplanmıştır. Veri toplamak amacıyla bilgilendirici metin verilmiştir. Verilen metin içeriğine göre katılımcılardan 6-10 arasında soru hazırlamaları istenmiş ve elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgulara göre soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi bilişsel basamaklarına dağılımında "Hatırlama" % 55,2 ile en çok soru üretilen basamak olarak karşımıza çıkarken , % 24,4 "anlama", % 14,8 "çözümleme", % 4,6 "Yaratma" ve "değerlendirme" basamağında % 0,8 oranında soru sorulurken iken "uygulama", basamağında soru sorulmamıştır. Araştırma sonuçları katılımcıların üst düzey soru sorma becerilerine sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca katılımcıların ait oldukları fakülte ile üst düzey soru sorma becerileri arasında belirgin bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, bilişsel basamaklar, sosyal bilgiler öğretmen adayları

Abstract

This research was carried out on Social Studies Teacher candidates in order to reveal high level questioning skills related to geography subjects. Field research method was used in the study. In this study, which was chosen as the purposive

sampling method; The research data were collected in the 2018-2019 academic year from voluntary students who were attending the 4th grade Social Studies Education Program of the education faculties of a university located in Inner West Anatolia and a long-established university in Ankara . In order to collect data "to prove scientifically that the world is round" informative text about the subject is given. According to the text content, participants were asked to prepare 6 to 10 questions and the data were subjected to content analysis. The results of the

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Mercan Işık, S.,2019, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Basamaklarına Göre Soru Sorma Becerilerinin İncelenmesi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(1), 291-301.

research revealed that the participants does not have high level questioning skills. According to the findings, the distribution of the questions to the cognitive steps of Renewed Bloom Taxonomy is as follows; " Remembering " with 55,2 % of the most questions produced as a step, 24,4 % " Understanding ", 14,8 % " Analysis ", 4,6 % " Creation " and " Evaluation " 0,8 % of the step questions were asked. There was no question asked about "practical" step. In addition, there was no significant difference between the participants' faculty and high level questioning skills.

Keywords: *Renewed Bloom Taxonomy, cognitive steps, social studies teacher candidates*

Giriş

Sosyal bilgiler öğretim programı (MEB, 2018) sosyal bilimler ile insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi konularını ele almakta ve öğretim yapılırken öğretmenlerden, ilgili öğrenme alanlarının kazanımlarının sağlanmasında “yerellik, disiplinler arası, güncellik, geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı, yansıtıcı sorgulama, zaman-süreklilik-değişim ve esneklik” gibi sosyal bilgiler öğretiminin temel ilkelerinin de dikkate alınması istenmektedir. İlgili programdaki kazanımlar incelendiğinde de bilişsel alan sınıflandırmasına dahil olan kazanımların daha fazla olduğu görülmektedir. Bu şartlarda ölçme değerlendirmede kullanılan soruların, ilgili öğrenme alanlarının kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini belirleyen temel araçları olduğu (Yılmaz ve Gazel, 2017) düşünüldüğünde ölçme aracı olarak kullanılan bu soruların gelişigüzel olmaması gerekir; çünkü gelişigüzel hazırlanan soruların öğrenciyi başarıya ulaştırmada pek katkı sağlamadığı görülmüştür (Taşpınar, 1999:15). Belli bir sistematığe göre soru hazırlarken dünyada en çok başvurulan sınıflandırmalardan biri Bloom Taksonomisi (Çakıcı, Ürek ve Dinçer, 2012). Bloom taksonomisi; her bir basamağın bir önceki bilişsel basamağı kapsadığı soru türlerini içerir ve Bloom taksonomisi bilişsel alan sınıflandırması; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarından oluşur (Bloom, 1956). Bu taksonomiye göre hazırlanmış eğitim uygulamalarına kaynak oluşturabilecek birçok çalışma yapılmış (Sönmez, 1996). Ancak 1956 yılında bu güne tüm dünyada yaygın olarak kullanılagelen Bloom’un orijinal Bilişsel alan taksonomisi değişik sebeplerle eleştirildiğinden dolayı 2001 yılında yenilenmiş ve köklü değişikliklere uğramıştır (Bümen, 2010). Anderson ve Krathwohl başkanlığında bir çalışma gurubu tarafından, 2001 yılında, revize edilmiş başka bir deyişle; orijinal Bloom Taksonomisi, 21. yüzyılın talepleri doğrultusunda güncellenmiş ve yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırmada öne çıkan boyutlar şunlardır.

1.Revize taksonomi iki boyutlu bir sınıflamaya dönüştürülmüş ve orijinal taksonominin keskin hiyerarşik yapısı daha esnek hale getirilmiştir.

2.Revize taksonomide, değerlendirme basamağı daha açık, anlaşılabilir ve uygulanabilir hale getirilmiştir.

3.Revize taksonomi, üst biliş olgusuna açıklık kazandırmış, uygulanabilir kılmıştır.

4.Revize taksonomide yapılan terminolojik ve yapısal yenilikler, öğretimin planlanması sürecini daha kolay hale getirmiştir. Bu değişiklikler sonunda revize taksonominin, 21. yüzyılın yeni bilgi birikimi ve anlayışına uygun olarak program geliştirme alanı ve öğrenme-öğretme süreçlerine güncellik kazandırdığı söylenebilir. (Tutkun, Demirtaş, Arslan & Gür Erdoğan,2015).

Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre bilişsel süreç boyutu basamakları şu şekilde tanımlanmıştır (Forehand, 2010);

Hatırlama: Konuyla ilgili bilgiyi uzun süreli bellekten geri getirme, tanıma ve anımsama.

Anlama: Yorumlama, örnekleme, sınıflandırma, özetleme, çıkarım yapma, karşılaştırma ve açıklama aracılığıyla sözlü, yazılı ve şekil olarak yapılandırma.

Uygulama: Yaparak veya uygulayarak bir işlem ortaya çıkarma ya da kullanma.

Analiz Etme: Verileri ayrı ayrı değerlendirerek, her bir parçanın birbiriyle ve bütünle olan ilişkisini belirleme.

Değerlendirme: Eldeki verileri genel olarak gözden geçirerek belli kriterler ve standartlar üzerinden yargılarda bulunma.

Yaratma: Uygun ve işlevsel bir bütün oluşturmak amacıyla öğeleri bir araya getirme; oluşturma, planlama ve üretme süreçleri aracılığıyla; öğeleri yeni bir sistem ya da yapıya göre yeniden var etme.

Yenilenmiş Bloom Taksonomisine yönelik ülkemizde son yıllarda farklı disiplinlerde yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Amer, A. (2006), Bümen, N. T. (2006), Pickard, M.J. (2007), Bekdemir, M., Selim, Y. (2008) Ayvaci, H. Ş., & Türkdoğan, A. (2010), Arı, A. (2011). Tutkun, Ö. F., & Okay, S. (2012). Delibaş, M. (2013). Eroğlu, D., Kuzu, T. S. (2014). Şanlı, C., & Pınar, A. (2017) bunlardan bazılarıdır. Sosyal bilgiler alanında ise Çalışkan (2011) Öğretmenlerin hazırladığı sosyal bilgiler dersi sınav sorularının değerlendirilmesini yaparken Demir (2015) “Yenilenmiş Bloom Taksonomisi’ne göre 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar ve seviye belirleme sınav sorularını incelemiştir. Özdemir, Altıok, Baki (2015) Bloom’un yenilenmiş taksonomisine göre sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarının incelenmiş, Şenses (2008) İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki soruların kapsam-geçerlilik ve Bloom Taksonomisi’ne göre analizini yapmış, Şanlı ve Pınar (2017) Sosyal bilgiler dersi sınav sorularını yenilenen Bloom taksonomisine göre incelenmiştir. Görüldüğü gibi çalışmalar program kazanımları, sınav soruları, ders kitaplarının içeriğindeki sorular hakkında iken geleceğin öğretmeni olacak öğretmen adaylarının soru sorma becerileri ile ilgili sınırlı çalışma olduğu saptanmıştır.

Revize Bloom Taksonomisi’nin daha üst düzeyde anlaşılabilmesi, uygulayıcılar, özellikle öğretmenler tarafından öğretim uygulamalarında hayata geçirilebilmesi için, farklı disiplinlere yönelik örnek eğitim programlarına uygun çalışmalar yapılmalıdır. Aynı zamanda revize taksonomi temelli, halen uygulamadaki eğitim programları revize edilmeli ve uygulayıcıları ve öğretmenler buna dönük eğitilmelidir (Tutkun, Demirtaş, Arslan & Gür Erdoğan, 2015); çünkü bugünün öğretmen adaylarının geleceğin öğretmenleri olacağı düşünüldüğünde öğretmen adaylarının soru sorma becerilerinin tespit edilmesi ve geliştirilmesi önemlidir. Ancak literatür incelendiğinde henüz eğitim aşamasında olan sosyal bilgiler öğretmen adayları ile bu konuda yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmanın bu anlamda literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmada Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sordukları soruları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Sınıflandırması’na göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının,

1. Revize edilmiş Bloom taksonomisi **Bilişsel Alan Sınıflandırması’na** göre soru hazırlama becerileri üniversiteler arası hangi düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının hazırladıkları soruların, revize edilmiş Bloom Taksonomisi **Bilişsel Alan Sınıflandırması** basamaklarına göre yer alma oranları nedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, olayları ve olguları kendi doğal şartları dâhilinde inceleme esasına dayanır. Var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir (Karasar, 2003).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 öğretim yılı Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı’nda öğrenim gören ve gönüllü olarak her iki üniversiteden 36’şar katılımcı olmak üzere toplam 72 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ilgili bir metin kullanılmıştır. Bu metin 2017/2018 Öğretim Yılı’nda da kullanımda olan Talim Terbiye Kurulu’nun onayından geçmiş olan Sosyal Bilgiler ders kitabından alınmıştır. Öğrencilerden, metnin vermek istediği bilgileri ortaya çıkarıcı en az 6, en fazla 10 soru sormaları istenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada öğretmen adayları tarafından hazırlanan soru örneklerinin Yenilenmiş Bloom Taksonomi’nin Bilişsel Süreç Boyutu tablosundaki yerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından her bir sorunun ifade ediliş şekilleri belirlenerek (Krathwohl 2002), soruların bilişsel süreç tablosundaki yeri belirlenmiştir. Belirlenen tablo bu konuda uzman bir eğitimci tarafından değerlendirilmiş ve son aşamada ise yapılan değerlendirmeler iki uzmanın bir araya gelmesi ile her bir sorunun analizinin kontrolü sağlanmıştır. Böylece uzmanlar arası görüş birliği ve ayrılığı tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak Miles ve Huberman (1994)’ün belirlemiş olduğu “Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)” güvenilirlik katsayısı formülü “görüş birliğine varılan kazanım sayısı/ toplam soru sayısı” şeklinde yenilenecek çalışmanın güvenilirlik hesaplaması yapılmış ve güvenilirlik katsayısı .89 bulunduğundan kazanımların analizinin güvenilir olduğu düşünülmüştür. Daha sonraki aşamadaysa her bir basamakta yer alan soruların frekans (f) ve yüzdeleri (%) alınarak tablo ve grafiklerle ifade edilmiştir. Bulgular katılımcıların hazırladıkları soru örnekleri ile desteklenmiştir.

Tablo 1: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Sınıflandırmasına Göre Dağılımı Yapılan Örnek Sorular

<i>Örnek sorular</i>	<i>Basamaklar</i>
Dünya’nın yuvarlak olduğu fikrini ortaya attığı bilinen ilk kişi kimdir?	Hatırlama
Dünyanın yuvarlak olduğu fikrini kanıtlayan kişinin bunu nasıl yaptığını açıklayınız.	Anlama
Dünyanın yuvarlak olmasıyla ilgilenen bilim insanları ile ilgili kronolojik bir cetvel hazırlayınız.	Uygulama
Dünyanın şekli ve evrendeki yeri ile ilgili ortaya atılan düşünceleri karşılaştırarak bu konudaki benzer ve farklı noktaları yorumlayınız	Çözümleme
Dünyanın şekli ve evrendeki yeri ile geçmişten yansıyan bilgi birikiminin günümüze yansımalarını değerlendiriniz.	Değerlendirme
Dünyanın yuvarlak olduğu ispat etmeniz gerekse günümüzde bunu hangi yollarla ortaya koyarsınız?	Yaratma

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde betimsel ve içerik analizi yapılmış ve sonuçları tablolar ve grafikler halinde özetlenmiştir. Çarpıcı öğrenci soruları tırnak içinde değiştirilmeden aynen verilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile ilgili metinden yola çıkarak öğretmen adayları konu ile ilgili hazırladıkları soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Sınıflandırması’na göre dağılımı nasıldır?

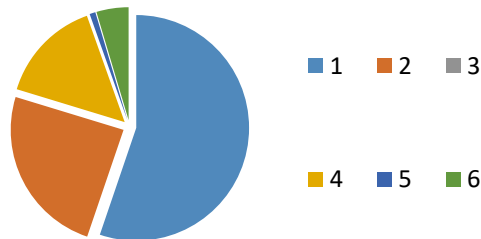
Öğrencilerin hazırladıkları soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Sınıflandırmasına göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre “Gazi Eğitim Üniversitesi Fakültesi” ve “Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi”nde Öğrenim Gören Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Hazırlamış Oldukları Soruların Frekans ve Yüzde Dağılımları

Bilişsel Alan Taksonomisi	Gazi Üniversitesi		Dumlupınar Üniversitesi	
	f	%	f	%
Hatırlama	140	63,1	124	48
Anlama	38	17,1	79	31
Uygulama	0	0	0	0
Çözümleme	29	13	42	16
Değerlendirme	1	0,5	3	1
Yaratma	14	6,3	8	3
Toplam	222	100	256	100

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının hazırlamış oldukları soruların, Yenilenmiş Bloom Bilişsel Alan Taksonomisine ilişkin seviyeleri Tablo 2 ve Şekil 1,2,3’ te de gösterilmiştir. Buna göre iki farklı eğitim fakültesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarından elde edilen verilere göre; Gazi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin % 63,1, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ise % 48 oranlarında “Hatırlama” düzeyinde soru hazırladıkları tespit edilmiştir. Bu yüzdeler göz önünde bulundurulduğunda; her iki fakültede öğrenim gören öğretmen adaylarının en fazla “Hatırlama” düzeyinde soru hazırladıkları görülmektedir. Sınıflandırmanın ikinci basamağı olan “Anlama” düzeyinde hazırlanan sorular ise; Gazi Eğitim Fakültesi’nde % 17,1’lik ve Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde % 31’lik oranlarla ikinci sırada yer almaktadır. Tablo 2’de öğretmen adaylarının “Uygulama” düzeyinde hiç soru hazırlamadıkları; “Çözümleme” düzeyinde ise; % 13 (Gazi Eğitim Fakültesi) ve % 16’lık (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi) oranlarda soru hazırladıkları görülmüştür. Yine sınıflandırmanın “Değerlendirme” düzeyinde Gazi Eğitim Fakültesindeki öğretmen adayları % 0,5 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki öğretmen adayları % 1 oranında soru hazırlanmıştır. Bilişsel Alan taksonomisinin yenilenmesiyle birlikte en üst basamağa alınan “Yaratma” basamağında ise Gazi Eğitim Fakültesindeki öğretmen adayları % 6,3, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesindeki öğretmen adayları % 3 oranında soru hazırlanmıştır.

Grafik 1: Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre “Gazi Eğitim Üniversitesi Fakültesi” ve “Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi”nde Öğrenim Gören Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Hazırlamış Oldukları Soruların Bilişsel Alan Taksonomisine İlişkin Seviyeleri

Öğretmen adaylarının hazırlamış olduğu soruların Bloom sınıflandırmasına uygun biçimde çözümlenmiş bazı örnekleri aşağıda verilmiştir:

Hatırlama basamağına dahil olan soru örnekleri:

“Dünyanın çevresini hesaplamayı kim denemiştir?” (D-SBÖA-15-E).

“Dünyanın yuvarlak olduğu ile ilgili görüşü ortaya atan kimdir? Yazınız.” (G-SBÖA-2-K).

Anlama basamağına dahil olan soru örnekleri:

“Dünyanın yuvarlak olmasıyla ilgili fikir geliştiren bilim adamlarının görüşlerini özetleyerek açıklayınız.” (D-SBÖA-10-E).

“Dünyanın yuvarlak olmasının nedenini bilim adamları nasıl açıklamışlardır?” (D-SBÖA-12-K).

Uygulama basamağına dahil olan soru örnekleri: (Soru sorulmamıştır.)

Çözümleme basamağına dahil olan soru örnekleri:

“Galileo neden enginizasyon mahkemesinde yargılanmıştır? O günün şartlarına bakarak bu durumu yorumlayınız.” (D-SBÖA-7-K).

“Dünyanın yuvarlak olduğu fikri neden ortaya atıldıktan yaklaşık 2200 yıl sonra ispatlanabilmiştir?” (G-SBÖA-9-K).

Değerlendirme basamağına dahil edilebilecek soru örnekleri:

“Bilim adamlarının Dünya'nın şekli ile ilgili ortaya attıkları fikirlerin o dönemdeki geçerliliğini düşündüğünüzde siz ikna olur muydunuz?” (G-SBÖA-11-E).

“Dünyanın yuvarlak olduğunu söyleyen bilim adamlarının o dönemde karşılaştığı zorlukları mantıklı buluyor musunuz? Bu durumu değerlendiriniz?” (D-SBÖA-2-K).

Yaratma basamağına dahil olan soru örnekleri:

“Siz o dönemde yaşayan bir bilim adamı olsaydınız dünyanın şekliyle ilgili görüşleriniz ve bu görüşü savunmak için yapacağınız çalışmalar neler olurdu?” (D-SBÖA-17-E).

“Dünyanın yuvarlak olmadığına ispatını yapmak isteseydiniz siz nasıl bir ispatla ortaya çıkardınız?” (G-SBÖA-15-K).

Tartışma

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sordukları soruları revize edilmiş Bloom Taksonomisine göre değerlendirmenin amaçlandığı bu çalışmada öğretmen adaylarının hazırladıkları 478 soru revize edilmiş Bloom taksonomisi'ne incelenmiş ve öğretmen adaylarının soru hazırlama becerilerinin üniversiteler arası belirgin bir farka sahip olmadığı belirlenmiştir. Bir diğer alt amaçta ise öğretmen adaylarının hazırladıkları soruların, revize edilmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alan basamaklarına göre yer alma oranları incelenmiş ve elde edilen bulgularda her iki fakültedeki öğrencilerin Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nin en bilişsel süreç boyutunun alt basamakları olan “Hatırlama ve Anlama” düzeyinde yüksek oranlarda soru hazırladıkları ve etkili soru sormada en önemli unsur olan üst düzey soru sorma konusunda yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Benzer sonuç; Şanlı ve Pınar (2017) tarafından yapılan “Sosyal bilgiler dersi sınav sorularının yenilenen Bloom taksonomisine göre incelenmesi” isimli çalışmada da ortaya koyulmuş ve sınav sorularının bilişsel süreç boyutunun “değerlendirme ve oluşturma” basamaklarında çok az sayıda yer aldığı belirtilmiştir. Ortaya koyulan bu durum, Sosyal bilgiler öğretim programı (MEB, 2018) tarafından ortaya koyulan yaklaşımdan uzak gözükmektedir.

Diğer disiplinlerde yapılan çalışmalarda da maalesef benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Koray, Altunçekiç ve Yaman tarafından 2005 yılında farklı iki üniversitenin fen bilgisi öğretmen adayları ile yapılan bir çalışmada elde edilen bulgular da “Bilgi ve Kavrama” basamağında hazırlanan soru sayısının oran olarak diğer bilişsel basamaklara göre belirgin bir şekilde yüksek olduğu ortaya çıkmış ve bunun sebebi olarak; üst düzey düşünebilmenin, zihnin sürekli olarak aktif olduğu ve

fikir üretiminde bulunduğu durumlarda gerçekleşebileceği göz önüne alındığında, öğretmen adaylarının öğrenim süreçleri boyunca bu deneyimlerden yoksun kalmış olabileceği şeklinde belirtilmiştir. Burada akla gelen soru şu olmalıdır; Türkiye için yeni sayılabilecek eğitim sisteminin beklentileri doğru anlaşılabilir mi? Ayvacı ve Türkdoğan (2009) yaptıkları çalışmada yapılandırmacı yaklaşımı kullandığını ifade eden öğretmenlerin sınav kağıtlarında bu yaklaşımın yansımalarına çok fazla rastlanmadığı ortaya koyulmuştur. Yapılan inceleme sonunda soruların yoğunluğunun öğrenciyi ezbere yönlendiren sorulardan oluştuğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu durum; 2005 yılında değişen eğitim sisteminin yansımalarının ölçme değerlendirme alanına yeterince olmadığını göstermektedir. Öyle ki farklı derslerde üst düzey soruların hazırlanması ve kullanılması konusunda ortaya konulan sonuçlar geçmişten günümüze pek de değişmediğini ve alt basamaklarda yer alan soruların daha yüksek oranlarda kullanıldığını göstermiştir. Çepni, Ayvacı ve Keleş (2001); Akpınar (2003), Köğçe ve Baki (2009), Geçit ve Yarar (2010), Yıldız (2015), Şanlı ve Pınar (2017) tarafından yapılan çalışmalarda bu açık bir şekilde ortaya koyulmuştur.

Taksonominin üst basamaklarını oluşturan “Değerlendirme” düzeylerinde soru hazırlama yüzdelerinin, alt basamaklarda yer alan “Bilgi ve Kavrama” düzeylerine göre daha düşük oranlarda kalması araştırma bulguları açısından önemli bir noktaya sahiptir. Öğretmen adaylarının gerek soru hazırlama, gerekse üst düzey düşünebilme ve bunu harekete geçirme yeterlilikleri açısından istenilen başarıyı gösterememeleri aldıkları formal eğitimle bağlantılı olarak değerlendirilebilir. Ancak her iki fakültedeki öğrencilerin, "Sentez" düzeyinde, "Analiz" düzeyine göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmen adaylarının sordukları soruları Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Alan Sınıflandırması'na göre değerlendirmek amaçlandığı bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının soru hazırlama becerilerinin üniversiteler arası belirgin bir farka sahip olmadığı belirlenmiştir. Sorular incelendiğinde, revize edilmiş Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alan basamaklarına göre dağılımlarının “Hatırlama ve Anlama” düzeyinde yüksek oranlarda olduğu, etkili soru sormada en önemli unsur olan üst düzey soru sorma konusunda yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra soru hazırlarlarken yararlandıkları metinle ilgili uygulama basamağına ilişkin soru sorulmamıştır. Çalışmada, varılan sonuçlara göre şu önerilerde bulunulabilir: Sosyal bilgiler öğretmenliği programlarında verilen ölçme / değerlendirme derslerinde adaylara; çeşitli bilişsel alan sınıflandırmaları, bu sınıflandırmalara uygun ders işleme ve soru oluşturma konularında eğitim verilmelidir. Üniversitelerde eğitim veren ve rol model olan öğretim üyelerinin soru sorma becerileri de gözden geçirilebilmelidir. Sosyal bilgiler öğretmenliği programlarındaki kontejanların azaltılarak kalabalık olmayan sınıflarda üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilebileceği ve uygulama olanağının sağlanabileceği eğitim ortamları oluşturulmalıdır.

Kaynakça:

- Akpınar, E. (2003). Ortaöğretim coğrafya dersleri yazılı sınavsorularının bilişsel düzeyleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 13-21.
- Amer, A. (2006). Reflections on Bloom's revised taxonomy. *Electronic Journal Of Research İn Educational Psychology*, 4(1), 213-230.
- Arseven, A., Şimşek, U., & Güden, M. (2016). Coğrafya dersi yazılı sınav sorularının yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal BilimlerDergisi*, 40 (1), 243-258.
- Aydın, Y. & Gazel, A. A. (2017). 4. ve 7. sınıf sosyal bilgiler derslerinde sorulan öğretmen sorularının Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alanına göre incelenmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: 19, Sayı: 2, Aralık*, 173-186
- Ayvacı, H. Ş., & Türkdoğan, A. (2010). Yeniden yapılandırılan Bloom Taksonomisi'ne göre fen ve teknoloji dersi yazılı sorularının incelenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 13-25.

- Bekdemir, M. & Selim, Y. (2008). Revize edilmiş Bloom Taksonomisi ve cebir öğrenme alanı örneğinde uygulaması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 185-196.
- Bloom, B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives: Cognitive and Affective Domains*. New York: David McKay.
- Bümen, N. T. (2010). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 32(142 s:3-14).
- Çakıcı, Y., Ürek, H. & Dinçer, E. O. (2012). İlköğretim öğrencilerinin soru oluşturma becerilerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 43-68.
- Çalışkan, H.(2011) Öğretmenlerin hazırladığı sosyal bilgiler dersi sınav sorularının değerlendirilmesi, *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 120-132.
- Delibaş, M. (2013). Yabancı dil öğretiminde ortak eylem odaklı yaklaşıma göre sınıf içi hedef ve etkinliklerin hazırlanması (yenilenmiş Bloom taksonomisi). *Turkish Studies*, 8(10), 241-249.
- Demir, P. (2015) Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlar ve seviye belirleme sınav soruları. Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Eroğlu, D., & Kuzu, T. S. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki dilbilgisi kazanımlarının ve sorularının yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ne göre değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 1(1).72-80.
- Forehand, M. (2010). Bloom's taxonomy. *Emerging perspectives on learning, teaching, and technology*, 41, 47. E.T:18/01/2018, <https://www.d41.org/cms/lib/IL01904672/Centricity/Domain/422/BloomsTaxonomy.pdf>
- Geçit, Y., & Yazar, S. (2010). 9. sınıf coğrafya ders kitabındaki sorular ile çeşitli coğrafya sınav sorularının Bloom Taksonomisi'ne göre analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (22), 154-167.
- Koray, Ö., Altunçekiç, A., & Yaman, S. (2005). Fen bilgisi öğretmen adaylarının soru sorma becerilerinin Bloom. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 33-39.
- Krathwohl, D.R. (2002). Bloom taksonomisinin gözden geçirilmesi: Genel bir bakış. *Teori pratiği*, 41 (4), 212-218. E.T:20/01/2019 https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1207/s15430421tip4104_2
- MEB.(2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar) <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> E:T:11/01/2018
- Özdemir, S. M., Altıok, S., & Baki, N.(2015). Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisine göre Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarının incelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3) 40.
- Pickard, M.J. (2007). The new Bloom's Taxonomy: An overview for family and consumer sciences. *Journal of Family and Consumer Sciences Education*, 25(1), 45-55
- Sağır, D. (2003). Ortaöğretim lise 1. sınıf coğrafya dersi müfredat programında yer alan yeryüzünün biçimlenmesi (dış kuvvetler) ünitesinde öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmede bloom taksonomisini kullanma düzeyleri üzerine bir araştırma (Eskişehir İli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Sönmez, V. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayınları, Ankara.
- Sönmez, Ö. F., & Çiftçi, H. K. T. (2013). ÖSS, YGS ve LYS sınavlarındaki coğrafya sorularının Bloom taksonomisi bilişsel alan düzeyi açısından analizi. *Karadeniz Araştırmaları*, 36(36), 257-275.

- Şanlı, C., & Pınar, A. (2017). Sosyal bilgiler dersi sınav sorularının yenilenen Bloom Taksonomisi'ne göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(3)s: 949-959.
- Şenses, A. (2008), İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarındaki soruların kapsam-geçerlilik ve Bloom Taksonomisi'ne göre analizi, Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Taşpınar, M. (1999). Soru sorma ve hazırlama teknikleri, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Eğitim ve Okullar Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Tutkun, Ö. F., & Okay, S. (2012). Bloom'un yenilenmiş taksonomisi üzerine genel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.
- Tutkun, Ö. F., Demirtaş, Z., Arslan, S., & Gür Erdoğan, D. (2015). Revize bloom Taksonomisi'nin genel yapısı: Gerekçeler ve değişiklikler, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 32 (11), 57-62.
- Yıldız, D. Ç. (2015). Türkçe dersi sınav sorularının yeniden yapılandırılan Bloom taksonomisine göre analizi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(2), 479-497.
- Yılmaz, A., & Gazel, A. A. (2017). 4. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler derslerinde sorulan öğretmen sorularının Bloom Taksonomisi'nin bilişsel alanına göre incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 173-186.

Research Article

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Bilişsel Basamaklarına Göre Soru Sorma Becerilerinin İncelenmesi

The Investigation of Questioning Skills According to Cognitive Steps of Renewed Bloom Taxonomy in Social Studies Teacher Candidates

Sibel Işık MERCAN

Dr. Öğr. Üyesi Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Türkçe ve Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü,

Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Kütahya, Türkiye

sibel.mercan@dpu.edu.tr

<https://orcid.org/000-0001-5174-5692>

EXTENSIVE SUMMARY

Purpose and Significance:

The social studies curriculum (MEB, 2018) deals with the social sciences such as geography, history, sociology, anthropology, psychology, political science, philosophy, economics, law, human rights, citizenship and democracy. The basic principles of social studies are teaching locality, interdisciplinary, timeliness, past-present-future connection, reflective questioning, time-continuity-change and flexibility. In doing this, it is expected that the current and controversial issues related to the achievements will be questioned by using critical discussion, problem solving, using evidence, decision making and research skills. When the attainments in the related program are examined, it is seen that the achievements included in the cognitive field classification are much more. In recent years there are studies in different disciplines related to Renewed Bloom Taxonomy in our country. In the field of Social Studies, Çalışkan (2011) Teachers prepared the Social Information course exam questions according to the Demir (2015) "renewed Bloom taxonomy". In the year of 2005 Social sciences curriculum and the level determination test questions were implemented according to Bloom's renewed taxonomy. Social Information curriculum gains were examined, Şenses (2008) Elementary 6. Class social studies have analyzed the questions in the textbooks according to the scope-validity and bloom taxonomy, Şanlı and Pınar (2017). As it is seen, while studies are about the questions of the program, exam questions and textbooks, it has been determined that there is limited study about the questioning skills of prospective teachers who will be teachers of the future. In order for the revised Bloom Taxonomy to be understood at a higher level and be implemented by practitioners and teachers in teaching practices, appropriate studies should be carried out in accordance with the sample training programs for different disciplines. At the same time, revised taxonomy based training programs should be revised and the trainers should be trained accordingly. (Tutkun, Demirtaş, Arslan & Gür Erdoğan, 2015); because it is important to identify and develop teacher candidates' questioning skills when it is thought that today's teacher candidates will be the teachers of the future. However, when the literature is examined, it has been determined that the studies conducted on social studies teacher candidates who are still at the stage of education are inadequate. The study is expected to contribute to the literature in this sense. The aim of this study is to evaluate the questions asked by the prospective teachers candidates according to the revised Bloom Taxonomy.

Methodology:

Field research method was used in the research. This method is based on the examination of events and facts within their natural conditions. It aims to describe an existing situation as it is. The subject, or object of the research, is tried to be defined as it is and within its own conditions. They

do not attempt to change them in any way. What is important is to observe and determine what is wanted to be known (Karasar, 2003).

The Working Group of the study is established from 2018-2019 academic year Kütahya Dumlupınar University Faculty of Education and Gazi University Faculty of Education, Department of Social Studies teaching and volunteering in both universities, 36 each and a total of 72 teachers are candidates.

In order to collect data in the research, a text on "Science, Technology and Society" learning area was used. This text is taken from the Social Studies textbook approved by the Board of Education, which is also in use in the 2017/2018 Academic Year. The students were asked to ask at least 6, maximum 10 questions to reveal the information they wanted to give. In order to determine the place of the question samples prepared by the prospective teachers in the Cognitive Process Dimension of Renewed Bloom Taxonomy, the researcher determined the ways in which each question was expressed (Krathwohl 2002) and the place of the questions in the cognitive process table was determined. The determined table has been evaluated by a specialist in this field and in the last stage the evaluation of each problem has been ensured by the gathering of two experts. Thus, the agreement and separation between experts was determined.

Results, discussion and conclusion:

In this study, 478 questions prepared by pre-service teachers were examined in Bloom taxonomy and it was determined that teacher candidates question preparation skills did not have a significant difference between universities. In another sub-purpose was to evaluate the rates of the teacher candidates questions based on the cognitive field steps of the revised Bloom taxonomy, and in the findings obtained from the renewed bloom students in both faculties is that; the most important element of the taxonomy is that they have prepared questions at the level of "recall and comprehension", which are the lower steps of the most cognitive process, and that they are inadequate to ask the top-level questions which are the key factor in asking effective questions. Similar result; The "Social Studies course", which was made by Şanlı and Pınar (2017), was also revealed in the study titled "Examining the Test questions according to the renewed Bloom taxonomy" and the "Evaluation and creation" steps of the cognitive process dimension of the exam questions a very small number of places that are mentioned. This situation appears to be far from the approach presented by the Social Studies Curriculum (MEB, 2018).